

nə qədərdir?

2. Orta sıxlığı: təyin edin.
3. Əbəlinin cins və yaş tərkibini, milli tərkibini, kənd və şəhər əhali nisbətini, urbanizasiya və miqrasiya, əmək ehtiyatları və digər bu kimi məsələləri rayonunuzun müvafiq strukturlarından öyrənməklə müəyyən edin.

Mövzu: Təsərrüfatın ümumi səciyyəsi
1. Yaşadığınız ərazinin təsərrüfat strukturu haqqında məlumat verin.

2. Maddi və qeyri – maddi istehsal sahələrinin nisbətini müəyyənləşdirin.

3. Yaşadığınız ərazi üzrə fəaliyyət göstərən dövlət və özəl təsərrüfat sahələrini müəyyən edin.

4. Yaşadığınız ərazidə respublika əhəmiyyətli müəssisələr varmı? Əgər varsa onların fəaliyyəti haqqında danışın.

Ayrı-ayrı rayon məktəblilərinin yuxarıdakı suallara cavab tapmaları üçün yerli coğrafi ədəbiyyatlar hazırlanmalıdır.

Rəyçi: *əməkdar müəllim A.Muradov*

İstifadə edilmiş ədəbiyyat

1. Ümumi təhsil pilləsinin dövlət standartları və proqramları (kurikulumları). // Azərbaycan məktəbi, 2011, № 6.

2. Cəbrayilov İ. Şəxsiyyət/önümlü təhsil və vətəndaş cəmiyyəti. Monoqrafiya. Bakı: Mütərcim, 2011.

3. Veysova Z. Fəal/interaktiv təlim. Bakı, 2007.

4. Kərimov Y. Təlim metodları. Bakı: RS Poliqraf, 2010.

5. Bibik A. və b. "Orta məktəbdə

coğrafiya təliminin metodikası". K.F.Stroyev "Coğrafiyanın məktəb kursunda məhləşmə və məhləşmə prinsipi". Bakı: Maarif, 1973, səh 423.

6. Eminli K. Biliklərin möhkəmləndirilməsində təlimi texniki vasitələrinin rolu. Bakı, 1997, səh 220.

7. Əliyev R. İKT əsası innovativ tədris yanaşmaları // Kurikulum, 2011, № 1, səh. 69-73.

8. Xəlqov A. Öyrənməyi idarə etmək əsas vəzifədir. // Azərbaycan məktəbi, 2013, № 4.

III. Рустамли

Творческое отношение учителей в изучении краеведения в учебном процессе

Резюме

В статье говорится о применении краеведческого материала в учебном процессе и творческом отношении учителей к этому делу.

Sh.Rustamly

Teachers' creative approach to teaching geography and country study

Summary

In this article it is spoken about teachers' creative approach to teaching Geography and Country study at secondary schools.

BƏZİ MƏNƏVİ DƏYƏRLƏRİMİZ HAQQINDA

Sədaqət Hüseynova
pedaqogika üzrə fəlsəfə doktoru, dosent

Açar sözlər: sadəlik, təvəzökarlıq, gözəl keyfiyyətlər.

Ключевые слова: простота, скромность, прекрасные качества.

Key words: simplicity, modesty, good qualities.

Əxlaqi keyfiyyətlərin aşılınması məktəbdə tərbiyə işinin əsasını təşkil edir. Şagirdlərin əxlaqi keyfiyyətlərə yiyələnməsi erkən yaşlardan başlanmalıdır. Çünki özündə lap uşaqlıqdan bu keyfiyyətləri tərbiyə edən adam sonrakı mərhələlərdə cəmiyyət üçün lazımli fərdə, alimənb və ləyaqətli şəxsə çevrilir. Yüksək əxlaqa malik insan kimi yetişməkdə düzgün tərbiyə mühüm rol oynayır. Cəmiyyətin belə adamlara ehtiyacı həddindən çoxdur. Əxlaqi keyfiyyətlər insanların fəaliyyəti ilə sıx bağlıdır. Məlumdur ki, cəmiyyətdə, ayrı-ayrı kollektivlərdə yalnız yaxşı tərbiyə görmüş, yüksək əxlaqi keyfiyyətlərə sahib insanların olması işin effektiv qurulmasına təkan verir. Belə adamların gördüyü bütün işlər dəyərlili və xeyirxah məqsədlili olur. Belə insanlar cəmiyyətə və ayrı-ayrı adamlara fayda verdikləri kimi, özləri də cəmiyyətdən daha səmərəli faydalanırlar. Bunlar qarşılıqlı anlaşma mühiti üçün zəmin hazırlayırlar.

Düzgün tərbiyələndirilməyə dair şagirdlər dərslərdə, bədii ədəbiyyatda çoxlu nümunələrə rast gəlirlər. Məsələn, atalar sözlərində, nağıl və dastanlarda ən yüksək əxlaqi keyfiyyətlər dəbə qabarıq verilir. Müxtəlif xalqların bədii yaradıcılıqlarında da gözəl keyfiyyətlər böyük məhəbbətə tərənnüm edilir. Kim təsdiq etmir ki, Homer, Nizami, Şekspir, Tolstoy, Puşkin, Taqor kimi sənətkarların əsərlərində insanın böyük və gözəl əxlaqi keyfiyyətləri dərhal diqqəti cəlb edir.

Azərbaycan pədaqoqlarının da əsərlərində bu barədə gözəl fikirlər söylənməlidir.

XVIII əsr müfəkkirlərindən N.İ. Novikov demişdir ki, "Dövlətlərin tərəqqisi, xalqların rifahı mənəvi xeyirxahlıqdan, mənəvi xeyirxahlıq isə tərbiyədən asılıdır". Buna görə də, öz-özünü tərbiyə baxımından tərbiyəçilik kimi tərbiyə olunanların da üzərinə müəyyən məsuliyyətlər qoyulur. Deməli, insanın əxlaqi keyfiyyətləri hamı ətraf mühitlə, hamı tərbiyənin təsiri ilə, bəzən də onun iradi keyfiyyətləri ilə sıx bağlıdır. İnsanın əxlaqi keyfiyyətlərinə yalnız bunlar təsir etmir. İnsan həm də cəmiyyətdə başqa insanlar arasında yaşayarkən onların hərindən bir şey öyrənir: ya mənfi, ya müsbət.

Ata-babalarımız yüksək əxlaqi keyfiyyətlərdən söz salanda, ilk növbədə insanı təvəzökar, sadə, doğruçu, dürüst, alimənb, mərifətli görmək istəmişlər. Klassiklərimiz kimi, xalq da özünün şifahi yaradıcılığında insanlardakı bu cəhətləri təqdir etmiş, ona hər yerdə müsbət yanaşmışlar. Hətta "Kıtabı-Dədə Qorqud" dastanında göstərilir ki, oğuzlar olduqca təvəzökar və sadə olmuşlar, onlar özlərindən kiçiklərə təbəbülirə davranmamışlar. Hətta özlərini başqalarından üstün tutanlara dərinin üstündəki sızanaq kimi baxmışlar.

Azərbaycanın görkəmli şairi Xaqani Şirvani öz nəsihətlərinin birində yazmışdır: "Mənəm, mənəm" deyib öymə özünü, Həmişə müxtəsər söylə sözlünü.

Çahildir özünü tərifi edənlər,
 "Çox bilirəm" demə bilsən də ağər.
 Böyük şair özü də təvəzökarlıq: özünü
 başqalarından üstün tutmamaq kimi anlat-
 mağa çalışmışdır. Xaqani onu da deyirdi ki,
 "Təvəzökar olan daim yüksələr". Mütəfəkkir
 şairimiz Nizami də istəyirsənsə böyük
 adam olub ucalasan, təvəzökar ol, kimi nəsi-
 hətlər verirdi. Azərbaycan klassiklərinin
 əsərlərində pedaqoji-psixoloji fikirlərin ar-
 xasında həmişə belə tərbiyəvi məqsəd da-
 yanmışdır. A.Bakıxanova görə, sadəlik və
 təvəzökarlıq xoşbəxtlik əldə etməyin ən mü-
 hüm vasitələrindən biridir. O yazırdı: "Dəryə
 öz-özünə dalğalanır, çör-çör işə ələ bilir ki,
 bu dalğalanma ona görədir".

Klassiklərimiz insanın mərifətli olma-
 sını, əsas onun əxlaqi keyfiyyətlərindən biri
 sayırdı.

Qədim el məsələlərindən birində deyil-
 ir: "Mərifət-gənclərin imtiyazıdır".

XX əsr Azərbaycan klassiklərindən,
 dünya romantik şeirinin müqtədir simala-
 rından olan Məhəmməd Hadi elmin, mərifə-
 tin işıqlı gələcək uğrunda mübarizədə böyük
 rolunu daha dolğun və ciddi ifadə etmişdir:

Elmin, hünerin, mərifətin varsa, buyur
 gəl,

Yoxsa, bu həyat ələminə olma bir
 əngəl.

Təbii ki, ümumi etik normalarında
 iş yoldaşları ilə, tanışları ilə mərifətli rəftar
 etməyənlərin, əlbəddə dedi-qodu yaraclarının
 əxlaqi keyfiyyətləri müsbət qəbul edilmir.

Klassiklərimiz də bu qaydadan kənara
 çıxanları, yəni ən azı öz-özünə lovğalanan-
 ları kəskin tənqid etmişlər. Sadəlik və təvə-
 zökarlıq insanın ən zəngin var-dövləti kimi
 qiymətləndirilmişdir. Pedaqogikamız da ələ
 hazırkı dövrdə müəllimlərimizin qarşısına
 belə vəzifələr qoymuşdur ki, tərbiyə prosesin-
 in əsas ideya istiqaməti vətəna layiqli gənclər
 tərbiyə etməkdən, sadəlik, təvəzökarlıq,
 nəzakətli olmaq kimi yüksək keyfiyyətlərə
 malik nəsil yetişdirməkdən ibarətdir. Çünki
 insan cəmiyyətdə yaşayır, cəmiyyət isə insan

əxlaqına, onun mənaəvi simasına, əxlaqa zidd
 hərəkətlərinə, hərəkət və tərbiyəsinə etinasız
 yanaşa bilməz.

Böyük Nizamının aşağıdakı misraları
 fikrimizi tamamlamağa kömək edir:

Kimə nəsihət sənəki səadət, bəxti-
 yurluq?

Dünyanın əşrafisən, dünya mülkü
 səndir,

Göründüyü kimi, əxlaqi keyfiyyətlər
 nəinki tərbiyə prinsipi, o həm də bəşəri də-
 yərlərdir.

Rayçı: fəlsəfə doktoru Ş.Balakışiyev

İstifadə edilmiş ədəbiyyat

1. Nizami Gəncəvi. Poemalar. Bakı, 1985.
2. Əliyev M. Təvəzökarlıq insanın yaraşığıdır. Bakı, 1967.
3. Seyidzadə T. Gördüyüm işlər aldı-
 ğım qiymət. Bakı, 2013.
4. Mirzəcanzadə A. İxtisasla giriş. Bakı, 1990.

C.Гусейнова

О некоторых духовных ценностях

Резюме

В статье рассматриваются пробле-
 мы нравственного воспитания школьни-
 ков.

S.Husseinova

About some moral virtues

Summary

This article deals with the develop-
 ment of the students' moral qualities.

РОЛЬ СЕМЬИ В ФОРМИРОВАНИИ КОМПЬЮТЕРНОЙ ЗАВИСИМОСТИ У ПОДРОСТКА

Сабина Бабаева
 диссертант Института
 проблемного образования

Аçar sözlər: təcavüz, dezadaptasiya, kompüter oyunları, yeniyetmə, ailə.

Ключевые слова: агрессия, дезадаптация, компьютерные игры, подросток, семья.

Key words: aggression, non adaptation, computer games, teenagers, family.

Нн у кого не вызывает сомнений,
 что без компьютера невозможно предста-
 вить себе жизнь современного человека.
 В век грамотности, использования новей-
 ших технологий, постепенно отпадает
 необходимость поиска нужной инфор-
 мации в книгах, журналах. За короткий про-
 межуток времени можно найти все то, что
 нас интересует. Безусловно, роль ком-
 пьютера неопределима. Однако опасность
 подстерегает наших детей, у которых воз-
 никает зависимость от компьютерных
 игр, меняется отношение к родителям,
 урокам. А в некоторых случаях мы кон-
 статлируем факт развития под влиянием
 компьютерных игр жестокости, агрессив-
 ного поведения, а иногда тревожности,
 страха.

Следует отметить, что понятие
 "компьютерная зависимость" появилось
 в 1990 г. С его появлением специалисты,
 изучающие аддиктивное поведение, заби-
 ли тревогу, ввиду того, что данная зависи-
 мость стала своего рода наркотической
 зависимостью, выражающейся эмоцио-
 нальным пристрастием к героям компью-
 терных игр. Особенно подвержены к
 трансформации своего настроения подро-
 стки, а под влиянием различных видов
 игр, желание погрузиться в свой собст-

венный мир, уйти от проблем, с одной
 стороны приводит к торможению инди-
 видуально-личностных качеств лично-
 сти, а с другой, приводит к появлению но-
 вых психологических проблем, или усугуб-
 лению уже имеющихся.

Следует отметить, что рассматри-
 ваемая нами проблема является предме-
 том исследования многих ученых. (М.
 Коул, С. Пейперт, А. В. Беляева, С. Л.
 Новоселова, Ш. Текл и др.) (4).

Анализ литературы (1,2,3,5), посвя-
 щенной компьютерным играм, позволил
 предположить, что интересными, в тоже
 время наиболее опасными для подро-
 стков являются ролевые игры, которые
 способствуют формированию дезадапти-
 рованного, агрессивного поведения, на-
 рушая привычный образ жизни подростка.
 Говоря о трудном, переходном перио-
 де, мы учитываем тот факт, что на данном
 возрастном этапе происходит процесс
 социализации личности, чего не учли
 составители компьютерных игр. Обща-
 ясь с виртуальным героем, который стано-
 вится его смыслом жизни, подросток ут-
 рачивает связь с миром реальным. Же-
 лание самоутвердиться возникает обычно
 у подростков, которые испытывают пси-
 хологические трудности в семье.